

Nasıl Bir Uzaktan Eğitim? 1 Yılın Sonunda Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi*

*E. Seda KOÇ

¹Doç. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, SHMYO, eskoc@nku.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1656-8808

Geliş Tarihi/Received: 06.03.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 15.03.2021

e-Yayım/e-Printed: 18.03.2021

ÖZET

Uzaktan eğitim, eğitim bilimleri alan yazınında uzun zamandan beri var olan bir kavramdır. Bundan 1 yıl öncesine kadar uzaktan eğitimden çoğunlukla eğitim süreçlerinden yararlanan birey sayısını arttırabilmek ve bu desteklemek amacıyla uygulanmaktaydı. Bugün ise devam etmekte olan ve eğitim dahil olmak üzere pek çok zorunlu hizmetin normale dönmesini engelleyen COVID-19 pandemisi nedeniyle okul öncesinden yüksek öğretime, örgün eğitimden yaygın eğitime eğitim uygulamalarının neredeyse tamamında kullanılan eğitim şekli uzaktan eğitim olmuştur. Diğer bir ifade ile uzaktan eğitim, eğitim süreçlerini tek başına yürütmek zorunda kalmış; yüz yüze eğitim süreçlerinde gerçekleştirilen uygulamaların tamamının sürdürülmesi adına önemli bir sorumluluğu üstlenmiştir. Bu kritik sorumluluğun yerine getirilebilmesi uzaktan eğitim süreçlerinin niteliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle gerçekleştirilen uygulamaların gözden geçirilerek varsa geliştirmeye açık yönlerinin geliştirilebilmesi eğitim paydaşlarının ihtiyaçlarının karşılanması adına önemli bir ihtiyaçtır. Bu çalışmada Türkiye’de son 1 yıl içinde paydaş görüşleri doğrultusunda yapılmış bazı çalışma sonuçlarından yararlanılarak uzaktan eğitim süreçlerinin geliştirilmesine yönelik öneriler sunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, COVID-19, Değerlendirme

What Kind of Distance Education? An evaluation of the Studies Done at the End of 1 Year

ABSTRACT

Distance education is a concept that has existed for a long time in educational science literature. Until 1 year ago, distance education was mostly applied in order to increase the number of individuals benefiting from education processes and to support this. Today, due to the ongoing COVID-19 pandemic, which prevents many compulsory services, including education, from returning to normal; the form of education used in almost all education practices from preschool to higher education, from formal education to non-formal education, has been distance education. In other words, distance education has to carry out education processes alone and has assumed an important responsibility in maintaining all of the practices implemented in face-to-face education processes. Fulfillment of this critical responsibility is directly related to the quality of distance education processes. For this reason, it is an important need to review the practices and develop the aspects open to improvement, if any, in order to meet the needs of education stakeholders. In this study, it has been tried to present suggestions for the improvement of distance education processes by benefiting from the results of some studies conducted in the last 1 year in line with the views of stakeholders in Turkey.

Key Words: Distance Education, COVID-19, Assesment

GİRİŞ

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması, bu teknolojilerden aktif bir şekilde yararlanabilen ve sistematik olarak kullanabilen bireylerin sayısında belirgin bir artışı beraberinde getirmiştir. Bu durumun sonucunda hayata dair hemen hemen her alanda teknoloji kullanımı çağın gerektirdiği bir zorunluluk ve 21. yy insanının yaşam şekli olmuştur. Benzer şekilde eğitim teknolojilerinde yaşanan gelişime paralel olarak teknoloji tabanlı bir eğitim şekli olan uzaktan eğitim son çeyrek yüzyılda daha fazla kullanılır hale gelmiştir.

Uzaktan eğitim, yüz yüze ve diğer eğitim yöntem ve tekniklerin birlikte kullanılabilirdiği, öğretici ve eğitmenin fiziki olarak ayrı mekânlarda bulunduğu (Allen ve Seaman, 2017); zaman ve mekan esnekliğinin sağlandığı, iletişim ve etkileşimin çevrimiçi ortamlarda kurulduğu eğitim şeklidir

(Aydemir, 2018). Yüze eğitime alternatif olarak geliştirilmiş uzaktan eğitim, bilgi ve internet teknolojilerinin eğitim ortamlarına getirdiği en büyük değişimdir (Ateş,2010). Bugün ise içinde bulunduğumuz olağandışı dönem itibari ile uzaktan eğitim yüz yüze eğitimin bir alternatifi olmaktan çıkarak neredeyse tüm dünya genelinde eğitim uygulamalarının yürütüldüğü tek sistem haline gelmiştir.

Uzaktan eğitimin tarihçesine göz atmak gerekirse 1800'lerin sonlarında, Chicago Üniversitesi'nde, öğretmen ve öğrencinin farklı yerlerde olduğu ilk büyük yazışma programı ile uzaktan eğitimin temelleri atılmıştır. Mektupla başlayan uzaktan eğitim süreçleri 1920'li yıllarda BBC (British Broadcasting Corporation) tarafından okullar için sunulan eğitsel radyo eğitimleri (Akt.Gökbulut, 2021) ile yeni bir evreye geçiş yapmıştır. Birinci Dünya Savaşı sırasında radyo ve 1950'lerde televizyon teknolojileri geliştikçe eğitim geleneksel sınıfın dışında yeni dağıtım sistemleri bulmuştur. 1970'te Britanya'da Açık Üniversite'nin kurulmasının ve 1986'da Wisconsin Üniversitesi'nde Charles Wedemeyer'in yenilikçi medya kullanımının ardından, daha etkili bir uzaktan eğitim sağlamak için gelişen teknolojiler kullanılmaya başlanmıştır. Bu tarihten itibaren uzaktan eğitim dünya genelinde önemi daha da artan bir eğitim şekli olmuş; ülkelerin eğitim sistemlerinin destekleyici bir parçası haline gelmiştir (AECT, 2021). Ülkemizde 1960'lı yıllara kadar kavramsal bir tartışma olarak görülmüş olan uzaktan eğitim, 1990'lı yılların sonundan 2000'li yılların başından itibaren bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) alanında yaşanan gelişmelerle uzaktan eğitim ile sunulan eğitim fırsatları artmış ve uzaktan yararlanan öğrenci sayısı milyonları bulmuştur (Bozkurt, 2017). Görüldüğü gibi düşünüldüğünden daha uzun bir geçmişe sahip olan uzaktan eğitim süreçlerine Türkiye yakın bir zamanda dahil olmuştur. Buna karşın yürütülen sistematik çalışmalar sayesinde henüz 12 yaşında iken bile uzaktan eğitim programlarına yaklaşık 1 milyon öğrenciye kaydolmuştur ve dünyadaki altıncı en büyük uzaktan eğitim programı haline gelmeyi başarmıştır (Demiray ve Mclsaac, 1995).

Her eğitim şekli gibi uzaktan eğitim de bazı avantaj ve dezavantajları barındırmaktadır. Esneklik, aynı içeriğe çoklu kereler erişebilme, düşük maliyet, eğitimi pratikleştirme ve yaygınlaştırma, okul dışı ortamların rahatlığından yararlanabilme uzaktan eğitimin öğrencilere sunduğu öne çıkan avantajlardır. Öğrenme disiplinine sahip olma zorunluğu, uzun süre teknoloji kullanımına bağlı ortaya çıkabilecek sağlık sorunları, altyapı ve teknoloji yetersizliklerinden ötürü süreçten istenilen verimlilikte yararlanamama, eğitimcilere anlık soru sormama öğrenciler için sürecin getirdiği başlıca dezavantajlardır. Sürecin eğitim kurumlarına sunmuş olduğu avantajlar ve dezavantajlar ele alındığında ise fiziksel bir mekana ihtiyaç duyulmadığı için sanal ortamlar aracılığıyla daha çok kişiye aynı anda eğitim sunabilme ve bunun yüz yüze eğitime göre daha düşük bütçe ile ve daha hızlı şekilde yapabileceği en önemli avantajlar iken eğitimcilerin uzaktan eğitim için gerekli olan pedagojik bilgilere yeterince sahip olmaması ve diğer nedenlerden ötürü eğitim kurumlarınca sağlanan hizmetlerin niteliğinin düşmesi, öğrenciye daha uzun zamanda geribildirim sunulabilmesi, alt yapı hizmetlerinin sürekli olarak güncellenmesi ihtiyacı, öğrencilerin öğrenmelerini takip edebilecek etkin bir kontrol mekanizması oluşturulması zorunluluğu kurumsal dezavantajların başında gelmektedir. Bunların yanı sıra bazı toplumlarda uzaktan eğitime karşı olan önyargı diğer bir ifade ile uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar etkili görülmemesi uzaktan eğitimde başarıyı engelleyebilen bir diğer önemli dezavantajdır (Oliveira vd., 2018). Literatürde yapılmış olan farklı çalışma sonuçları incelendiğinde benzer şekilde uzaktan eğitimin pratik, ekonomik ve hızlı bir eğitim şekli olarak nitelendirilmiş olduğu (Kılınç vd., 2020; Crompton ve Traxler, 2018;Arat ve Bakan, 2011) bununla birlikte öğrenci katılımı ile sınıf içi etkileşimin istenilen seviyede olmamasının (Özdemir ve Uğur, 2021; Duran, 2020) sürecin en önemli eksiklikleri olarak ifade edildiği görülmektedir.

Uzaktan eğitim süreçleri yüz yüze eğitimde yer alan öğelerin (hedefler, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri, ölçme-değerlendirme) tamamını içermektedir. Hedefler öğrenciler tarafından uzaktan eğitim süreçleri kapsamında edinilmesi beklenen davranışları içerik ise bu hedeflere ulaşmak için yararlanılacak konu başlıklarını ifade etmektedir. Bu iki öge uzaktan eğitim süreçleri kapsamına kolaylıkla alınabilmekte ve yüz yüze eğitim süreçleri için belirlenmiş olan şekli ile büyük ölçüde kullanılabilir. Uzaktan eğitim süreçlerinde yeni düzenlemelere daha çok öğrenme-öğretme süreçleri ve ölçme-değerlendirme etkinliklerinde ihtiyaç duyulmaktadır çünkü bu öğelerin yüz yüze eğitim için planlanan şekli ile kullanılmaya çalışılması sürecin verimliliğini azaltmaktadır.

Son 1 Yıl İçinde Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi

2020 yılının ilk aylarından itibaren COVID-19 salgının hızla yayılarak pandemiye dönüşmesi nedeni ile dünya genelinde uzaktan eğitime ani ve zorunlu bir geçiş olmuştur. Ülkemizde de 23 Mart 2020 tarihi itibarı ile MEB bünyesindeki okulların tüm kademelerinde uzaktan eğitime geçilmiştir. 2020-2021 eğitim öğretim yılı için karma (hibrit) eğitim modeli olarak adlandırılan yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitim süreçlerinin bir arada uygulanmasını benimseyen modele geçiş planlanmış (MEB,2020) olsa da devam eden pandemi nedeni ile halen bu modele geçiş istenilen şekilde sağlanamamıştır. Benzer şekilde yükseköğretim kurumlarında 13 Mart 2020 tarihinde süreç ile ilgili bir bilgi notu yayınlanarak “7. Uzaktan öğretimle ilgili usul ve esaslara göre açılmış, hâlihazırda uzaktan eğitimle yürütülmekte olan programların, uygulamalı ve yüz yüze eğitimleri hariç olmak üzere, eğitimlerine devam etmesine” karar verilmiştir (YÖK, 2020). Bu tarihten beri yükseköğretim kurumlarında yer alan programların neredeyse tamamı uzaktan eğitim süreçleri ile eğitim-öğretim sunmaktadır.

Uzaktan eğitime geçişle birlikte gerek Milli Eğitim Bakanlığı gerekse yükseköğretim kurumları tarafından bir dizi önlemler alınarak bu süreçte öğrencilerin öğrenme kayıplarının artmaması için uzaktan eğitim süreçlerinin en verimli şekilde yürütülebilmesi hedeflenmiştir. Hedef kitlenin büyüklüğü ve uzaktan eğitimin olmazsa olmazı olan bilgi ve iletişim teknolojileri konusundaki eksiklikler sürece istenilen şekilde geçişi engelleyen en büyük faktörleri oluşturmuştur. Diğer bir ifade ile uzaktan eğitim süreçlerine hazırlıksız yakalanılmış olmasından ötürü okul öncesinden yükseköğretime eğitim paydaşlarının tamamı uzaktan eğitim sürecine geçişte birtakım güçlüklerle mücadele etmek durumunda kalmıştır.

Söz konusu bu süreç içerisinde uzaktan eğitim uygulamalarının değerlendirilmesine yönelik pek çok araştırma yürütülmüştür. Geçmiş yıllarda da uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin farklı çalışmalar (Paydar ve Doğan, 2019; Erfidan, 2019; Öztaş ve Kılıç, 2017; Uzoğlu, 2017; Gürer vd., 2016; Kıralı ve Bülent, 2016; Yorgancı, 2015; Birişçi, 2013; Yılmaz vd, 2011) yapılmış olsa da uzaktan eğitimin son 1 yılın neredeyse tamamında kullanılan tek eğitim şekli olmasından ötürü bu süreçte yapılan çalışmaların alanyazın için daha güncel ve geçerli sonuçlar içerdiği düşünülmektedir. Farklı kademelerde paydaş görüşlerine yönelik yapılmış olan çalışmalardan bazıları incelendiğinde bu çalışmalara ait sonuçların uzaktan eğitim süreçlerinin geliştirilmesi için önemli tespitler ve öneriler sağladığı belirlenmiştir.

Bu çalışmalardan ilki olan Karakuş vd. (2020) çalışmalarında öğretmen adaylarının yaşanan ani değişikliklerle başlayan uzaktan eğitim sürecine adapte olamadıkları, beceri temelli böyle bir dersin uzaktan eğitimle yürütülemeyeceğini düşündükleri ve en kısa sürede yüz yüze eğitime dönülmesini önerdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Serçemeli ve Kurnaz (2020) muhasebe eğitiminin, geleneksel eğitim yöntemleriyle uzaktan eğitim yöntemlerini harmanlayan ters yüz eğitim sistemi vasıtasıyla verilmesi gerektiğini tespit etmişlerdir. Gökbulut (2021) çalışma kapsamında yer alan yükseköğretim öğrencilerinin eğitim algı düzeyi ile mobil öğrenmeye karşı hazırbulunmuşluk arasında orta düzey pozitif ilişki tespit ederek bu ilişkinin kişilerin uzaktan eğitimin avantajlarını kullanarak mobil cihazlar aracılığı ile bilgiye istedikleri anda zaman, yer, mekân durumuna bağlı kalmaksızın erişebilmelerinden kaynaklanıyor olabileceğini ifade etmiştir. Kürtüncü ve Kurt (2020) hemşirelik öğrencileri ile yapmış oldukları çalışmalarında uygulamalı derslerin daha sonraki dönemde hızlandırılmış şekilde tekrar edilmesi gerektiğini önermişlerdir. Keskin ve Kaya (2020) çoğunluğu sağlık bilimleri fakültesi öğrencisi olan katılımcı görüşlerine göre uzaktan eğitimin teorik ve genel kültüre olan katkısı orta düzey ve nispeten mesleki uygulama becerisine göre daha yüksek bulmuşlardır. Zorlu (2020) çalışmasında fen bilgisi öğretmen adaylarının çoğu işbirlikli öğrenme modelinin uzaktan eğitim ortamlarında uygulanmasının faydalı olacağı sonucuna ulaşmıştır. Bakioğlu ve Çevik (2020) öğretmen görüşlerine dayalı yürütmüş oldukları çalışmalarında öğretmenlerin öğrencilerde oluşabilecek bilgi eksiklikleri nedeniyle kaygılı oldukları, uzaktan eğitim sürecinde kendilerini yetersiz hissettikleri, buna rağmen kendilerini geliştirme fırsatı yakaladıkları sonucuna ulaşmışlardır. Ekiz (2020) BESYO öğrencilerinin uzaktan eğitim süreçlerini rahat ve kolay bir sistem olarak tanımlamakla birlikte uygulama dersleri için verimsiz, teorik dersler için verimli olduğunu ve karşılıklı iletişimin olmaması açısından memnuniyetsizliklerini ifade etmişlerdir. Yurtbakan ve Akyıldız (2020) çalışmalarında hem ilköğretim öğrencileri ve ebeveynleri hem de sınıf öğretmenleri, öğrencilerin okulda öğretmenleri ile etkileşim kurup dönüt alabildikleri için daha iyi öğrendiklerini bu nedenle de okulda yüz yüze eğitimi

tercih ettiklerini tespit etmişlerdir. Kaya (2020) çalışmasında öğretim elemanlarının uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin içerik düzenleme ve ölçme-değerlendirme etkinliklerini tasarlama konusunda birtakım eksiklikleri olduğunu tespit etmiştir. Kaynar ve diğerleri (2020) çalışmalarında ortaokul öğrencilerinin yüz yüze eğitimin uzaktan eğitimden daha yararlı bulduğunu tespit etmişlerdir. Akyol (2020) turizm ön lisans öğrencilerinin zaman içerisinde uzaktan eğitim süreçlerine adapte olduklarını ve uzaktan eğitime ilişkin olumlu görüş bildirdiklerini belirtmiştir. İmamoğlu ve İmamoğlu (2020) öğretmenlerin başta öğrencilerin uzaktan eğitime erişim imkanı olmak üzere birtakım teknik sorunların uzaktan eğitim süreçlerinin verimliliğini azalttığını belirtmişlerdir. Aras ve Karakaya (2020) spor eğitimi kurumlarında görev yapan akademik personelin uzaktan eğitime yönelik görüşlerine göre spor eğitim kurumlarında gerekli donanım ve alt yapının sağlanmasının yanında, uzaktan eğitimle ilgili detaylı bir eğitim verilmesini önermişlerdir. Şeren vd. (2020) öğretim elemanlarının uzaktan eğitimde öğretme-öğrenme süreci, iletişim-etkileşim ve ölçme-değerlendirme açısından dezavantajlarına yönelik görüşlerinin avantajlarına yönelik görüşlerinden daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Sarı (2020) uzaktan eğitim sürecinde ölçme-değerlendirme süreçlerinin geçerliliğinin ve güvenilirliğinin artırılabilmesi için birtakım düzenlemelere ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Yıldız (2020) çalışmasında üniversite öğrencilerinin sürece ilişkin olarak, sistemseller sorunlar, internetin yetersizliği, zaman ve iletişim sıkıntısı ve bazı öğretim elemanlarının ilgisizliği vb. sorunları dile getirmiş olduğunu belirtmiştir. Aksoğan (2020) çalışmasında uzaktan eğitimin öğrencilerin sosyalleşmesi yönünde olumsuz etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Hebecci ve diğerleri (2020) öğretmen ve öğrenci görüşlerine dayalı olarak yürütmüş oldukları çalışmalarında sınırlı etkileşimin uzaktan eğitime ilişkin en belirgin sınırlılıklar arasında olduğunu tespit etmişlerdir. Pınar ve Akgül (2020) çalışmalarında ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik olumlu görüşlerine rağmen en büyük sürecin en büyük eksikliğinin deney yapamamak olduğunu belirtmişlerdir. Özdoğan ve Berkant (2020) çalışmalarında katılımcıların eğitim ile ilgili dezavantajların motivasyon kaybı, ölçme ve değerlendirmenin olmaması, internet ve bilgisayar gibi kaynakların yetersizliği, eğitimde fırsat eşitsizliği oluşturması, iletişim ve etkileşim yetersizliği, teknik problemler, sosyalleşme yetersizliği ve uzaktan eğitim sürecine hazırlıksız olma durumları ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Atılgan vd. (2020) çalışmalarında uygulama eğitimlerine yönelik çözüm geliştirilmesi ve etkileşimin artırılması başlıklarının uzaktan eğitim için öncelikli halledilmesi gereken eksiklikleri olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Görüldüğü gibi son 1 yıldır devam etmekte olan uzaktan eğitim süreçlerinden yararlanan ve bu süreçlerin sunulmasında görev alan paydaşlardan görüş alınmasına yönelik yürütülmüş olan çalışmalarda uzaktan eğitim süreçlerinin değerlendirilmesi için önemli bulgulara ulaşılmıştır. Söz konusu bulgular bütüncül olarak değerlendirildiğinde uzaktan eğitim süreçlerinin iyileştirmeye açık yönlerinden öne çıkanlar şu şekilde sıralanabilir;

1. Sınıf içi etkileşimin yetersizliği (Öğrenci-Öğrenci; Öğrenci-Eğitimci)
2. Öğrencilerin derse aktif katılımlarının istenilen düzeyde olmayışı,
3. Uygulamaya yönelik derslerin ya da teorik derslerin uygulama süreçlerinin istenilen verimlilikte yürütülememesi,
4. Ölçme-değerlendirme süreçlerinin öğrencilere ve eğitimcilere geri bildirim sunacak şekilde uygulanmaması.

Yukarıdaki maddeler öğrenme ortamlarının zenginleştirilerek uzaktan eğitim süreçlerinin niteliğinin artırılması, dolayısıyla öğrenenlerin süreçlerden daha fazla yararlanabilmeleri için ivedi bir şekilde gözden geçirilmesi yönleridir. Bu kapsamda yapılabilecekler öğrenme durumları (yaşantıları) ile ilgili olanlar ve ölçme-değerlendirme etkinlikleri ile ilgili olanlar olmak üzere iki başlık altında sunulabilir.

Öğrenme Durumları (Yaşantılarının) Geliştirilmesi İçin Yapılabilecekler

Öğrenme süreçlerinin etkinliğini belirleyen temel faktörlerin başında öğrenci ve eğitimci arasındaki etkileşim gelmektedir (Offir vd, 2008). Öğrenci-eğitimci etkileşimin yanı sıra öğrencilerin kendi aralarındaki etkileşim de sürecin etkinliği üzerinde belirleyici rol üstlenmektedir. Öğrenciler arasındaki etkileşim onların sosyalleşebilmeleri adına da önem taşımaktadır. Uzaktan eğitim uygulamalarında

etkileşimin arttırılabilmesi için fayda sağlayacağı düşünülen yöntemlerden biri eğitimciler tarafından “Sanal Topluluklar” oluşturulmasıdır. Bu toplulukların oluşturulmasındaki temel amaç öğrencilerin süreç içerisinde izole olmalarının engellenerek onların eğitime, birbirlerine ve daha geniş bir öğrenim topluluğuna bağlı hissetmelerine yardımcı olmaktır (Gohl ve Thorson, 2020). Eğitimcilerin yararlanabilecekleri farklı pratik yöntemler (öğretim sırasında öğrencilerin isimlerinin düzenli olarak söylenmesi; uzaktan eğitim sürecinde paylaşılan ekran ve konuşmacı görünümünün dengesinin korunması; öğrencilerin görsel ve sözlü olarak daha fazla paylaşım yapmalarının desteklenmesi vb.) ile de öğrenme ortamındaki etkileşimin arttırılabilmesine ve aynı zamanda öğrencilerin derse katılımlarının arttırılabilmesine katkı sağlanması mümkündür.

Uygulamanın etkililiğini arttırabilecek bir diğer yöntem derslerde mümkün olduğunca farklı tip görsellerden (şema, şekil, video, grafik vb.) yararlanılmasıdır. Öğrenme süreçlerine dahil olan her birey birbirinden farklı özelliklere sahiptir ve öğrenme şekilleri de farklılık göstermektedir (Felder ve Brent, 2005). Öğrencilerin tamamı güçlü işitsel öğrenenler olmayabilir ve öğrenmenin görsel olarak desteklenmesine bu tip öğrenenler daha fazla ihtiyaç duyabilmektedir. Öğrenme ortamlarında birden çok duyuyu hedef alan çoklu öğrenme yaşantılarının düzenlenmesi (Yılmaz ve Akkoyunlu, 2005) bu tip öğrenciler başta olmak üzere öğrenenlerin genelinin süreçlerden daha fazla yararlanmasına imkan sağlayacaktır. Öğrenenlerin sürece katılımlarının arttırılması için ise süreç içerisinde öğrencileri pasif birer izleyici/dinleyici konumundan çıkarmak (Kalem ve Fer, 2003) ve bunun için süreçte mümkün olduğunca aktif öğrenme tekniklerinden yararlanılması gerekmektedir. Buna göre özellikle soru-cevap, beyin fırtınası, problem çözme, kavram haritası, örnek olay, kartopu, konuşma halkası, zihin haritaları vb. gibi daha fazla tercih edilen (Koç ve Erdem, 2019) ve uzaktan eğitim süreçlerine kolaylıkla entegre edilebilecek tekniklerden yararlanılabilir.

Bu uygulamalar ile sağlanmak istenen akademik desteğin dışında öğrencilerin duyuşsal olarak desteklenebilmesi ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanabilmesi de önem taşımaktadır. Buna göre eğitimciler tarafından öğrenme süreçleri kapsamında mümkün olduğunca öğrencilerle paylaşım yapabileceği küçük bölümlere vakit ayrılmalıdır. Bu bölümlerde yapılacak ders dışı sohbetler ile öğrencilerin daha yakından tanınması sağlanabilir. Yine ders dahilinde yapılacak sohbetler ile öğrencilerin derse ilişkin düşünceleri, beklentileri ve önerileri alınarak bunlar dersin geliştirilmesinde kullanılabilir. Prof.Dr Quarles tarafından bu bağlamda yapılan uygulamada öğrenciler ortak özelliklerine göre farklı gruplara ayrılarak her bir grup isimlendirilmiş, her bir grubun kendi içinde çalışmalar yürütmesi istenerek daha sonra bunları diğer gruplarla paylaşımları beklenmiştir (University of Virginia, 2018) Bu gibi sınıf dışı uygulamalar öğrencilerin öğrendiklerini tecrübe etmelerine ve öğrendiklerini içselleştirmelerine imkân verilebilir (Saydam ve Çangal, 2018), ayrıca öğrencilerin motivasyonlarının, etkileşimlerinin ve katılımlarının arttırılması dışında öğrencilerin kendi öğrenmelerini yönetebilmeleri sağlanabilir.

Ölçme-Değerlendirme Etkinliklerinin Geliştirilmesi İçin Yapılabilecekler

Ölçme-değerlendirme yüz yüze eğitim süreçlerinde olduğu gibi uzaktan eğitim süreçlerinde de önemli bir işleve sahiptir. Öğrencilerin öğrenme düzeylerinin belirlenmesinin dışında onların karşılaştıkları öğrenme güçlüklerinin tespit edilmesine ve sürekli olarak izlenip değerlendirilmelerine, sürece ilişkin geri bildirimler elde edilerek öğrencilerin daha iyi öğrenmesini sağlayacak nitelikte iyileştirmelerin yapılmasına imkân sağlamaktadır (Sağlam vd., 2008). Bu işlevlerin yerine getirilebilmesi için öğrenme yaşantılarına ve öğrencilere en uygun ölçme-değerlendirme etkinliklerinden yararlanılması gerekmektedir. Çoktan seçmeli sorular, uzun/kısa cevaplı sorular, soru-cevap, eşleştirme soruları, doğru-yanlış soruları ilk akla gelen ve uzaktan eğitimde de yaygın olarak kullanılmaya devam edilen klasik ölçme değerlendirme etkinlikleridir. Oysaki değişen eğitim anlayışı ve şekli portfolyo, yapılandırılmış grid, poster, proje, görüşme, akran değerlendirme, öz değerlendirme vb. gibi alternatif etkinliklerin kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu etkinlikler öğrencilerin öğrenme ortamında desteklenerek sahip oldukları performansın uzun süreli takiplerle değerlendirilmesini sağlamaktadır (Ayas, 2005).

Uzaktan eğitim süreçlerinde kullanılacak çoklu ölçme-değerlendirme etkinlikleri farklı özelliklere sahiptir. Bu nedenle eğitimcilerin söz konusu özellikleri bilerek süreçlerde en uygun olanından

yararlanılması beklenmektedir. Söz konusu ölçme-değerlendirme etkinlikleri Kim ve diğerleri tarafından şu şekilde kategorilere ayrılmıştır (Tablo 1)

Tablo 1. Uzaktan Eğitimde Kullanılabilecek Ölçme-Değerlendirme Kategorileri

Ölçme-Değerlendirme Kategorileri	Açıklamalar
Yazılı Çalışma/Kompozisyon	Yazılı sınavlardan farklı olan akademik çalışmalardır. Yazılı sınavlara göre daha fazla hazırlık ve düzenleme gerektirmektedir.
Sınav/Quiz/ Problem Durumları	Belirli bir konudaki öğrenmeyi ölçmek için kullanılan odaklanmış, kısa süreli etkinliklerdir.
Tartışma	Öğrencilerin sınıfla ilgili konuları tartışma veya münazara yapma becerisinin olduğu herhangi bir etkinliklerdir.
Proje/Simülasyon/ Örnek Olay	Sınavlara göre gerçek hayatla daha ilişkili ve görev odaklı etkinliklerdir.
Yansıtıcı Değerlendirme	Öğrencilerin öğrenme etkinliklerini kendileriyle nasıl ilişkilendirdiklerine dair günlüklerdir.
Portfolyolar	Öğrencilerin belirli bir süre boyunca gösterdiği performansın bir sentezi olacak koleksiyonlardır.
Akran Değerlendirmeleri	Kişinin yer aldığı gruptaki akranlarınca yapılan değerlendirmeler.

Öğrenme süreçlerinde kullanılan geribildirimler öğrenci davranışlarının doğruluğu ve yanlışlığı hakkında bilgi vermekte, onlara yaptığı hataları düzeltme ve performansını artırma yollarını göstermektedir (Peker, 1992). Öğrenmede geri bildirim sunulması öğrencilerin gerek akademik gelişimlerinin desteklenmesi gerekse meslek hayatına hazırlanmalarında önemli katkılar sağlamaktadır (Öntaş ve Bengisu, 2019). Uzaktan eğitim süreçlerinde öğrencilerin geri bildirim alma sıklıklarının daha düşük olduğu düşünüldüğünde ölçme-değerlendirme etkinliklerinin sistematik olarak yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Sistematik bir ölçme-değerlendirme için öğrencilerin bir dersin hedeflerine ulaşmış olup olmadığını belirlemek için yapılan düzey belirleyici değerlendirmelerin tek başına kullanılması yetersiz olacaktır. Bu nedenle süreçte öğrencilerin bir konu ya da alanda sahip oldukları ön bilgilerini, yanlış, eksik veya kavram yanlışlarını belirlemek amacıyla yapılan seviye belirleyici/tanılayıcı değerlendirme ile not verme amacı gütmeyen, öğrenmek ve öğretmek için yapılan biçimlendirici değerlendirmeden (Bulunuz ve Bulunuz, 2013) süreç içinde farklı zamanlarda yararlanılması gerekmektedir.

Uzaktan eğitim süreçlerinde izlenmesi gereken bazı ölçme-değerlendirme ilkeleri de bulunmaktadır. Buna göre;

- Değerlendirme araçları ve faaliyetleri, bir uzaktan eğitim programı veya kursu boyunca öğrencinin ihtiyaç duyduğu öğrenme hedefleri ve becerileriyle uyumlu olmalıdır.
- Değerlendirme ve yönetim stratejileri, öğrenenlerin ilerlemelerini değerlendirmelerine, gözden geçirme alanlarını belirlemelerine ve anında öğrenim veya ders hedeflerini yeniden oluşturmalarına olanak tanıyan öğrenme deneyiminin ayrılmaz parçaları olmalıdır.
- Ölçme ve değerlendirme stratejileri, uzaktan öğrenen kişinin özel ihtiyaçlarını, özelliklerini ve durumlarını barındırmalıdır.
- Uzaktan öğrenenlere, uzaktan eğitim programının öğretimsel tasarımına ilişkin geri bildirim sağlamak için geniş fırsatlar ve erişilebilir yöntemler verilmelidir (Pensilvanya Üniversitesi, 1998).

Uzaktan eğitim süreçlerinde kullanılacak olan ölçme-değerlendirme etkinliklerinin istenilen nitelikte hazırlanmış olması kadar önemli olan bir konu bu etkinliklerin güvenli şekilde uygulanabilmesidir çünkü uzaktan eğitimde kopya başta olmak üzere yüz yüze ölçme değerlendirme süreçlerine göre

akademik güvensizlik daha fazla hissedilmektedir (Bozkurt ve Uçar, 2018). Süreç için önemli bir eksiklik olan bu durumun engellenebilmesi için aşağıda sunulan sistemsal ve içeriksel önerilerden yararlanılabilir;

- Üst düzey düşünme gerektiren sorular oluşturulması,
- Çeşitli ve farklı soru türlerinin kullanılması,
- Soru/sınav türüne göre sürenin en etkin biçimde belirlenmesi,
- Test penceresinin kısıtlanması,
- Sınav her seferinde bir soru gösterecek şekilde ayarlanması,
- Geri izlemenin yasaklanması,
- Test soru sıralarının değiştirilmesi ve aynı testin farklı versiyonlarının sunulması,
- Sınava yalnızca bir kez girilmesine izin verilmesi,
- "Teknik konular" için hazırlık yapılması,
- Test sonuçlarının görülmesinin ertelenmesi (her öğrenci bitirdikten sonra görülmesi),
- Çevrimiçi soru kaynaklarının kullanılmasından kaçınılması,
- Test sorularının gizlenmesi (öğrencilerin sadece yanlış yaptıkları soruları görmelerine izin verilmesi) (Budhai, 2020).

Yukarıda listelenmiş olan önerilerin dışında mümkün olduğu durumlarda sanal canlı gözetmenlik teknolojilerinden de yararlanılabilir (Liebarman, 2018). Bu teknolojiler oldukça yüksek maliyet gerektirdiğinden uzaktan eğitim süreçlerinde yaygınlaşması için biraz daha zamana ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Uzaktan Eğitimin Üst Düzeye Taşınması

Görüldüğü gibi gerek öğrenme yaşantıları gerek ölçme-değerlendirme etkinlikleri için sunulan öneriler ve örnekler oldukça benzer niteliktedir. Örneklerin bazılarında yer alan tekniklerden (tartışma, örnek olay, münazara vb.) her iki öge için de yararlanılması mümkündür. Burada eğitimcilerden beklenen öğrenme hedeflerine ve öğrenci özelliklerine en uygun olan tekniklere karar verip bu tekniklerden yeterince yararlanabilmeleridir. Eğitimcilerin bu teknikleri doğru bir şekilde kullanabilmeleri dışında öğrenme süreçlerinde farklı alternatifler de oluşturabilmeli ve bu alternatifler ile öğrenmeyi üst seviyelere taşıyabilmelidirler. Bu aşamada öğrenmenin aşamalı olarak sınıflandırılmasında yaygın olarak kullanılan taksonomiler arasında olan Bloom Taksonomisi'nden yararlanılması önerilmektedir. Bu taksonominin önerilmesindeki bir diğer önemli sebep taksonomide yer alan basamaklardaki anahtar kelimelerin uzaktan eğitim süreçlerinde kullanılacak nitelikte güncellenerek "Dijital Bloom Taksonomisi" nin Churches (2010) tarafından oluşturulmuş olmasıdır. Söz konusu dijital taksonomide yer alan basamaklar, ilgili anahtar kelimeler ve önerilen etkinlikler şu şekildedir (Churches, 2010).

Tablo.2 Dijital Bloom Taksonomisi'nde yer alan basamaklar, ilgili anahtar kelimeler ve önerilen etkinlikler

Taksonomi Basamağı	Dijital Anahtar Kelimeler	Etkinlik Önerileri
Hatırlama (Bilgiyi hafızadan geri çağırma, hatırlama veya görünce tanıma)	Tanıma, Listeleme, Tanımlama, Açıklama, Alma, Adlandırma, Bulma, Konumlama, İşaretleme, Vurgulama, Yer imi ekleme, Sosyal ağları kullanma, Sosyal yer imi ekleme, Favorileme/yer işareti koyma, webde arama, Google'da arama	Okuma (Kelime işleme, Zihin haritası, bilgi kartları, sunum araçları) Quizler, çalışma kağıtları, basit araştırmalar, basit zihin haritaları vb.

Anlama (Görsel veya yazılı dokümanlardan anlam çıkarma)	Yorumlama, Örnekleme, Özetleme, Çıkarım Yapma, Açıklama, Sınıflandırma, Karşılaştırma, Video konfreans yapma, Gelişmiş aramalar yapma, Boole aramaları, Blog günlüğü oluşturma, Twit gönderme, Kategorilere ayırma ve etiketleme, Yorumlama, Açıklama Ekleme, Abone olma	Web içeriklerini özetleme, basit web sayfası içeriği hazırlama, tartışma panolarında yer alma
Uygulama (İlgili öğrenme ile ilgili bilgilerini modeller, sunumlar, röportajlar ve simülasyonlar gibi ürünler aracılığıyla kullanır)	Yürütme, kullanma, gerçekleştirme, çalıştırma, yükleme, dijital ses dosyası hazırlama/çalıştırma, hackleme, indirme, paylaşım yapma, düzenleme	Sanal sunum yapma, simülasyona dahil olma, bir dokümanı düzenleme ve paylaşma, sanal görüşmeler ve röportajlar yapma
Analiz (Malzemeyi veya kavramları parçalara ayırma, parçaların birbiriyle nasıl ilişkili olduğunu belirleme ya da birbirleriyle ya da genel bir yapı ya da amaç ile ilişki kurar)	Karşılaştırma, Düzenleme, Yapısızlaştırma, Atfetme, Özetleme, Bulma, Yapılandırma, Entegre, yıkma, link oluşturma, tersine mühendislik, çatlama, medya kırpması ve zihin haritalama.	Sanal grafik oluşturma, rapor hazırlama, anket yürütme
Değerlendirme (Kriterlere ve standartlara dayalı yargılarda bulunur ve eleştirir)	Kontrol Etme, Hipotezleme, Eleştirme, Deneme, Yargılama, Test Etme, Tespit Etme, İzleme, (Blog/vlog) yorum yapma, Gözden Geçirme, gönderme, Denetleme, işbirliği yapma, Ağ oluşturma, yansıtma, test (alfa ve beta), doğrulama.	Network oluşturma, ikna edici konuşmalar yapma, araştırma yapma, paneller hazırlama, karar alma
Yaratma (Tutarlı veya işlevsel bir bütün oluşturmak için öğeleri bir araya getirir, yeni bir model veya yapı üretir)	Planlama, İcat Etme, Tasarlama, Yapma, Programlama, Kayıt etme, Animasyon, bloglama, Video bloglama, karıştırma, Remixing, Wiki-ing, Yayıncılık, Videocasting, Podcasting, yönetmenlik / yapımcılık, mash-up oluşturma veya derleme	Program hazırlama, film/video hazırlama, medya ürünü oluşturma, reklam hazırlama

Tablo 2’de görüldüğü gibi dijital taksonomide yer alan anahtar kelimeler uzaktan eğitim süreçlerinin zenginleştirilmesi ve güçlendirilmesi önemli ipuçları içermektedir. Söz konusu ipuçları uzaktan eğitim süreçlerinin sınırlılıklarıyla ifade edilmiş olan uygulamaya dayalı derslerin süreçlere yeterince yansıtılmaması konusunda da eğitimcilere yol gösterici niteliktedir. Buna göre eğitim süreçlerinin bu tip dersler için planlanmasında yaratma basamağı başta olmak üzere taksonominin üst düzey öğrenmeyi hedefleyen son üç basamağından etkili bir şekilde yararlanılabileceği söylenebilir.

Uzaktan eğitimin istenilen düzeye taşınabilmesi için öğrenme-öğretme süreçlerine eş değer nitelikte ölçme-değerlendirme etkinliklerinden yararlanılması gerekmektedir. Söz konusu nitelikte etkinliklerin düzenlenebilmesi için Tablo 3’te sunulan örneklerden yararlanabilmesi mümkündür.

Tablo.3 Dijital Bloom Taksonomi'sinde yer alan basamaklar ve önerilen ölçme-değerlendirme etkinlikleri

Taksonomi Basamağı	Ölçme-Değerlendirme Etkinliği Örnekleri
Hatırlama	Çoktan seçmeli testler, kısa cevaplı testler, poster sunumlar, anlatım, sunum, örnekler, analogiler
Anlama	Çoktan seçmeli testler, yazılı raporlar, kısa cevaplı sorular, konuşmalar, özetleme, karşılaştırmalar, tartışma ekranları, poster sunumlar, sözel raporlamalar
Uygulama	Diagramlar, tahminler, rol oynama, dramatizasyon, simülasyonlar, yönergeyi takip etme, projeler, şiirler, amaçlı soruları cevaplandırma
Analiz	Anketler, örnek olaylar, tartışma, propoganda yapma, problem etkinlikleri, grafikler
Değerlendirme	Projeler, hipotez oluşturma, oyunlar, şarkılar, makaleler, yaratıcı etkinlikler, standart oluşturma, alternatif eylem planları hazırlama, simülasyon oluşturma, icatlar
Yaratma	Örnek olaylar, projeler, eleştiriler, öz değerlendirmeler, sonuç yazısı yazma, değerlendirme (değer biçme)

Tablo 3'te verilen örnekler uzaktan eğitim süreçlerinden kullanılan ölçme-değerlendirme etkinliklerinin basamaklandırılması için önem taşımaktadır. Bu nedenle Tablo 2'de sunulmuş olan etkinlik örnekleri ile bu örneklerin bütüncül olarak ele alınması ve uzaktan eğitim süreçlerinin buna göre planlanması gerekmektedir. Öğrenme süreçlerinin uzaktan eğitime bütünüyle ve istenilen şekilde adapte olabilmesi ancak bu şekilde uygulanacak olan bir sistematik dahilinde mümkündür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Uzaktan eğitim uzun bir geçmişe sahip olan ancak son bir yıl içinde yaygınlığını iyice arttırarak dünya genelinde neredeyse her eğitimcinin ve öğrencinin deneyimlediği bir eğitim şeklidir. Aniden ortaya çıkan Covid-19 pandemisi yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime çok hızlı bir geçişe neden olmuştur. Belki de aylar veya yıllar içinde meydana gelmesi beklenen değişikliklerin ülkeler tarafından birkaç hafta içinde en hızlı biçimde uygulanması gerektirmiştir(Daniel, 2020). Ülkemizde de 2020 yılı mart ayı itibari ile okul öncesinden yükseköğretime tüm eğitim kademelerinde uzaktan eğitime geçilmiştir. "Acil Dönem" olarak adlandırılabilir olan uzaktan eğitim süreçlerinin ilk birkaç ayını temsil eden bu dönem kapsamında her ülke, her şehir, her eğitim kademesi, her okul hatta her paydaş kendi imkanları dahilinde uzaktan eğitim süreçlerini yönetmeye çalışmıştır. Bu dönemde uygulanan uzaktan eğitim, acil koşullarda yürütüldüğünden farklı dinamiklere sahiptir.

Bu dönem içerisinde gerçekleştirilmeye çalışmış olan ilk uygulamalar uzaktan eğitimi tanınması ve uzaktan eğitime oryante olunmasında önemli katkılar sağlamıştır. Eğitim paydaşlarının önemli bir çoğunluğu hiç alışık olmadıkları biçimde bir anda kendilerini çok farklı bir eğitim şekli içinde bulmuşlar ve eğitim öğretim sürecinin aksamamasına destek olmak adına ellerinden geleni yapmaya gayret etmişlerdir (Ünal ve Bulunuz, 2020). Bununla birlikte bahsedilen sürecin öncesinde yeterli ön hazırlığın yapılamamış olması belirgin aksaklıkların ve eğitimde niteliğin düşmesine neden olabilecek unsurların ortaya çıkmasına engel olamamıştır.

Eğitim her dönem ve şartta dikkat edilmesi ve tartışılması gereken bir olgudur (Bircan vd. 2018). Bu nedenle hangi dönemde ve ne şekilde olursa olsun gerçekleştirilen eğitim uygulamalarının eğitim yöneticileri ve politika yapıcılar tarafından izlenmesi, değerlendirilmesi ve varsa eksik yönlerinin ivedilikle düzeltilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde bu eksiklikler pek çok muhtemel öğrenme kaybını da beraberinde getirecektir. Bu bakış açısı ile ülkeler ve OECD (2020,a,b,c) ile UNESCO (2020,a) başta olmak üzere uluslararası kurum/kuruluşlar başlayan acil uzaktan eğitim süreçlerinin devam eden süreçte geliştirilebilmesi için eğitim paydaşlarına birtakım öneriler sunma ihtiyacı duymuştur. Bunun dışında araştırmacılar tarafından yapılmış olan pek çok çalışma ile doğrudan sahada yer alan

paydaşların görüşleri toplanarak uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin işevuruk öneriler sunulmaya çalışılmıştır.

Ülkemizde söz konusu çalışmalara ait sonuçlar bütüncül olarak değerlendirildiğinde uzaktan eğitim süreçlerinin sağlamış olduğu avantajların ortaya konulduğu görülmüştür. Bununla birlikte bu süreçlerde etkileşimin yeterli düzeyde sağlanamaması, uygulama derslerinde süreçlerin istenilen verimlilikte yürütülememesi ve ölçme-değerlendirme etkinliklerinin öğrencilerin akademik gelişimlerini yeterince desteklememesi gibi sorunların çalışmaların çoğunluğunda ortak bir şekilde dile getirilmiş olduğu belirlenmiştir.

Gerek yüz yüze eğitim gerekse uzaktan eğitim süreçlerinde eğitimde öğrenmeyi doğrudan etkileyen ortak faktörler bulunmaktadır çünkü her iki öğrenme şeklinde de asolan “insandır”. Bu faktörlerden bazıları öğrenmenin nasıl gerçekleştirildiği ile ilgili olan “öğrenme yöntemiyle ilgili olan faktörler” olarak tanımlanmaktadır (Seven, ve Engin, 2008). Bu tanımlama kapsamında yer alan öğrenci katılımını ve sınıf içerisindeki etkileşimini dolayısıyla öğrenmeye karşı olan motivasyonu arttırmaya yönelik aktif öğrenmeye dayalı yöntem ve tekniklerden her iki eğitim şeklinde yararlanılması modern eğitim anlayışında bir zorunluluk haline gelmiştir. İbicioğlu ve Antalyalı (2005) çalışmalarında bu fikri destekler sonuca ulaşarak uzaktan eğitim süreçlerindeki etkileşim düzeyinin dersin derinlemesine kavranmasında ve yanlış anlaşılmalara giderilmesinde birincil derecede öneme sahip olduğu sonucuna varmışlardır. Bu nedenle bugün olduğu gibi öğrenmenin sağlanmasından tek başına sorumlu olmaya devam etmese de yüz yüze eğitim süreçlerine olan katkısı giderek artacak olan uzaktan eğitim uygulamalarında başarının sağlanması için aktif öğrenme yöntem ve tekniklerinin dijital ortamlara yeterince dahil edilmesi gerekmektedir.

Uzaktan eğitimin temel hedefi yüz yüze eğitimin eksikliklerini kapatmak ve öğrenciler için daha iyi ve etkili bir öğrenme çevresi sağlamak (Eastman ve Swift, 2001) olarak ifade edilmiştir. Ülkemizde de uzaktan eğitim bugüne kadar çoğunlukla bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte uzaktan eğitim süreçlerinde içerik büyük ölçüde teorik dersler ve bilgisayar tabanlı uygulamalı dersler kapsamında yürütülmüştür (Kahraman, 2020). Bu nedenle eğitim paydaşları tarafından dile getirilmiş olan uygulamalı derslere ilişkin geribildirimlerin bu derslerin uzaktan eğitim süreçlerinde ilk kez denenmesinden ötürü beklendik olduğu söylenebilir. Söz konusu eksikliklerin giderilebilmesi için yukarıda derslerde etkileşimi artırılması için önerilen aktif öğrenme yöntem ve tekniklerinden yararlanabileceği gibi Dijital Bloom Taksonimisi’nde sunulan yaratma basamağına ait örneklerin de önemli faydalar sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte eğitimde yaşanması beklenen dijital dönüşümün desteklenmesinde Web 2.0 araçlarının da önemli katkılar sağlayacağı söylenebilir. Başta öğrencinin aktif katılımı ve öğrenme etkileşimini arttırması olmak üzere pek çok katkısı olan bu araçlardan ile çalışmada sıklıkla dile getirilmiş olan eksikliklerin giderilmesinin yanısıra öğrenenlerin süreç içerisinde esnek olarak çalışabilmelerine imkan sunulacağı, öğrenmeye farklı duyuları ile katılabilmelerine imkan tanınacağı, işbirlikli öğrenmenin desteklenerek (Aytan ve Başal, 2015) öğrencilerin motivasyonları ile öğrenmeden alacakları zevkin arttırılabileceği onların farklı gelişim alanlarına ait desteğin (Deveci ve Ahmetoğlu, 2018) sağlanacağı öngörülmektedir.

Öğrenmede başarı tek bir öge ile ilişkili değildir ve her ögenin aynı yaklaşıma göre benzer nitelikte hazırlanmış olması beklenmektedir. Buna göre çalışmada bazı eksiklikleri olduğu belirlenen ölçme-değerlendirme etkinliklerinin uzaktan eğitim ile iç içe geçebilmesi için sürekli ve sürece yayılmış (Demirtaşlı, 2010), üst düzey becerileri ölçebilecek nitelikte geçerli ve güvenilir bir ölçme-değerlendirme sisteminin oluşturulabilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Uzaktan eğitim süreçlerinde sistematik bir ölçme ve değerlendirme yapmamak, herkese aynı puanı verip dersten geçirmek, öğrenme sürecini tartmadan rastgele not vermek, gelecekte öğrenci hakkında verilecek kararları hayati derecede etkileyecek beraberinde sınavın geçerliği ve puanların güvenilirliği düşecektir (Sarı, 2020). Bu nedenle ölçme-değerlendirme etkinlikleri için sunulmuş olan önerilerin gerçekleştirilmesi ile uzaktan eğitim süreçlerinin istenilen şekilde tamamlanmış olacaktır. Ancak bu şekilde her yönü ile eksiksiz ve doğru yapılandırılmış bir uzaktan eğitim düzenlenmesi sağlanarak (Bozkurt, 2020) uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim arasındaki nitelik ve öğrenme farklı ortadan kaldırılabilir; eğitim tarihinin en özel dönemlerinden birine tanıklık eden eğitim paydaşlarının ihtiyaçları (Atılğan vd. 2020) bütünüyle dikkate alınmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- AECT, 2021. The Association for Educational Communications and Technology, <http://members.aect.org/edtech/ed1/13/13-02.html> Erişim Tarihi: 01.03.2021
- Akkoyunlu, B., & YILMAZ, M. (2005). Türetimci çoklu ortam öğrenme kuramı. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28(28), 9-18.
- Aksoğan, M. (2020). Opinions of Students About Distance Education in the Pandemi Process. NATURENGS, 1-9.
- Allen, I. E., & Seaman, J. (2017). Digital Compass Learning: Distance Education Enrollment Report 2017. Babson survey research group.
- Aras, E & Karakaya, Y.E. (2020). Spor Eğitimi Kurumlarında Görev Yapan Akademik Personelin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri: Nitel Bir Çalışma. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 18(2), 1-12.
- Arat, T., ve Bakan, Ö. (2011). Uzaktan Eğitim Ve Uygulamaları. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 365, 14(1-2).
- Ateş, V. (2010). Gazi üniversitesi uzaktan eğitim programlarında kullanılmakta olan öğrenme yönetim sisteminin ders verenler açısından değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü.
- Atılgan, B. Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Gözünden Acil Uzaktan Öğretim Sürecinin Değerlendirilmesi. STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 29(6), 396-406.
- Ayas, A.P. (2005). Kavram öğrenimi, S. Çepni (Ed.) Kuramdan Uygulamaya Fen ve Teknoloji Öğretimi (65-91), Ankara: PegemA Yayıncılık
- Aydemir, M. (2018). Uzaktan Eğitim Program, Ders ve Materyal Tasarımı. Eğitim Yayınevi.
- Aytan, T., & Başal, A. (2015). Türkçe Öğretmen Adaylarının Web 2. 0 Araçlarına Yönelik Algılarının İncelenmesi. Turkish Studies (Elektronik), 10(7), 149-166.
- Bakioğlu, B., & Çevik, M. (2020). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri. Electronic Turkish Studies, 15(4).
- Bircan, H., Eleroğlu, H., Arslan, R., & Eersoy, M. (2018). Cumhuriyet Üniversitesi Öğrencilerinin Uzaktan Eğitimde Sunulan Derslere Yönelik Bakış Açısı. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 5(12), 91-100.
- Birişçi, S. (2013). Video konferans tabanlı uzaktan eğitime ilişkin öğrenci tutumları ve görüşleri. Öğretim Teknolojileri ve Öğretmen Eğitimi Dergisi, 2(1), 24-40.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemisi Sırasında İlköğretim Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik İmge ve Algıları: Bir Metafor Analizi. Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi, 6(2), 1-23.
- Bozkurt, A., & Uçar, H. (2018). E-Öğrenme ve e-sınavlar: Çevrimiçi ölçme değerlendirme süreçlerinde kimlik doğrulama yöntemlerine ilişkin öğrenen görüşlerinin incelenmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14(2), 745-755.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye'de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. AUAd, 3(2), 85-124.
- Bulunuz, M., & Bulunuz, N. (2013). Fen öğretiminde biçimlendirici değerlendirme ve etkili uygulama örneklerinin tanıtılması. Journal of Turkish Science Education, 10(4), 119-135.
- Churches, 2010. Bloom's Digital Taxonomy. https://www.researchgate.net/publication/228381038_Bloom's_Digital_Taxonomy

- Crompton, H., & Traxler, J. (Eds.). (2018). *Mobile learning and higher education: Challenges in context*. Routledge.
- Demiray, U., McIsaac, M (1995). Turkey: The Open Learning Faculty. *Close Encounters To The Fourth Kind: Distance Education Versus Classroom* (Ed. Ugur Demiray). Eskisehir: Turkuaz Yayınları, 263-284.
- De Oliveira, M. M. S., Penedo, A. S. T., & Pereira, V. S. (2018). Distance education: advantages and disadvantages of the point of view of education and society. *Dialogia*, (29), 139-152.
- Deveci, M. & Ahmetoğlu, E. (2018). Zihin Engelli Çocuğu Olan Ailelerin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyinin İncelenmesi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 123-131.
- Duran, L. (2020). Distance learners' experiences of silence online: a phenomenological inquiry. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 21(1), 81-98.
- Eastman, J., C. Swift, (2001), "New horizons in distance education: The online learner-centered marketing class," *Journal of Marketing Education*, Cilt: 23, Sayı:1.
- Erdem, A., & Koç, E. S. (2019). Active Learning Methods and Techniques Preferred by Teacher Candidates. *Journal of Education and Future*, (16), 29-38.
- Ekiz, M. A. (2020). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Karantina Dönemindeki Uzaktan Eğitim İle İlgili Görüşleri (Nitel Bir Araştırma). *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi*, 2(Özel Sayı 1), 1-13.
- Erfidan, A. (2019). Derslerin uzaktan eğitim yoluyla verilmesiyle ilgili öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri Balıkesir Üniversitesi örneği (Master's thesis, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Felder, R. M., & Brent, R. (2005). Understanding student differences. *Journal of engineering education*, 94(1), 57-72.
- Gohl ve Thorson, 2020. Strategies for Fostering a Productive Distance Learning Experience. <https://www.gettingsmart.com/2020/10/strategies-for-fostering-a-productive-distance-learning-experience/> Erişim Tarihi: 28.02.2021
- Gökbulut, B. (2021). Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Bakış Açısıyla Uzaktan Eğitim Ve Mobil Öğrenme. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 11(1), 160-177.
- Gürer, M. D., Tekinarslan, E., & Yavuzalp, N. (2016). Çevrimiçi Ders Veren Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim Hakkındaki Görüşleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 7(1).
- Hebecci, M. T., Bertiz, Y., & Alan, S. (2020). Investigation of views of students and teachers on distance education practices during the Coronavirus (COVID-19) Pandemic. *International Journal of Technology in Education and Science (IJTES)*, 4(4), 267-282.
- İbicioğlu, H., & Antalyalı, U. Ö. L. (2005). Uzaktan eğitimin başarısında imkan algı motivasyon ve etkileşim faktörlerinin etkileri: Karşılaştırmalı bir uygulama. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 325-338.
- İmamoğlu, H. V., & İmamoğlu, F. S. (2020). Coronavirüs Salgını ve Uzaktan Eğitim Süreci Hakkında Öğretmen Görüşleri: Şehit Bülent Yalçın Spor Lisesi ve Şehit Ertan Yılmaz Güzel Sanatlar Lisesi (Sinop) Örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(4), 742-761.
- Kahraman, M. E. (2020). COVID-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: Temel tasarım dersi örneği. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 6(1), 44-56.
- Kalem, S., & Fer, S. (2003). Aktif Öğrenme Modeliyle Oluşturulan Öğrenme Ortamının Öğrenme, Öğretme ve İletişim Sürecine Etkisi. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 3(2).

Karakuş, N.; Ucuzsatar, N.; Karacaoğlu, M. Ö.; Esendemir, N.; Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 220-241. DOI: 10.29000/rumelide.752297

Kaya, S. (2020). Zorunlu Uzaktan Eğitimde Karşılaşılan Sorunlar: Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşleri. VIIth International Eurasian Educational Research Congress, 10-13.

Kaynar, H., Kurnaz, A., Doğrukök, B., & Barışık, C. Ş. (2020). Ortaokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(7).

Kıralı, F. N., & Alcı, B. (2016). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim algısına ilişkin görüşleri. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 8(30), 55-83.

Lieberman, M. (2018, October 10). Exam Proctoring for Online Students Hasn't Yet Transformed. Inside Higher Ed. Retrieved from <https://www.insidehighered.com/digital-learning/article/2018/10/10/online-students-experience-wide-range-proctoring-situations-tech>

MEB,2020.<http://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-23-martta-baslayacak-uzaktan-egitime-iliskin-detaylari-anlatt/haber/20554/tr> Erişim Tarihi: 02.03.2021

OECD,2020.Strengthening online learning when schools are closed: The role of families and teachers in supporting students during the COVID-19 crisishttps://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=136_136615-o13x4bkowa&title=Strengthening-online-learning-when-schools-are-closed Erişim Tarihi: 01.03.2021

OECD,2020. Education responses to covid-19: Embracing digital learning and online collaboration https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=120_1205448ksud7oaj2&title=Education_responses_to_Covid-19_Embracing_digital_learning_and_online_collaboration Erişim Tarihi: 01.03.2021

Offir, B., Lev, Y., & Bezalel, R. (2008). Surface and deep learning processes in distance education: Synchronous versus asynchronous systems. *Computers & Education*, 51(3), 1172-1183.

Öntaş, T., & KAYA, B. (2019). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretim Materyali Tasarlama Sürecinde Geri Bildirim Verilmesine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(224), 59-73.

Özdemir, D., & Uğur, M. E. Model Proposal On The Determination Of Student Attendance in Distance Education With Face Recognition Technology. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 22(1), 19-32.

Özdoğan, A. Ç., & Berkant, H. G. Covid-19 Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Paydaş Görüşlerinin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 13-43.

Öztaş, S., & Kılıç, B. (2017). Atatürk ilkeleri ve inkilâp tarihi dersinin uzaktan eğitim şeklinde verilmesinin öğrenci görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Turkish History Education Journal*, 6(2), 268-293.

Paydar, S., & Doğan, A. (2019). Öğretmen adaylarının açık ve uzaktan öğrenme ortamlarına yönelik görüşleri. *Eğitim ve Teknoloji*, 1(2), 154-162.

Peker, R. (1992). Geri bildirimün üniversite öğrencilerinin ölçme ve değerlendirme dersindeki başarısına etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 31-39.

Pınar, M. A., & Dönel Akgül, G. (2020). The opinions of secondary school students about giving science courses with distance education during the Covid-19 pandemic. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 10(2), 461-486.

Sağlam A., Nefise, A. V. C. I., & İYİBİL, Ü. (2008). Fizik Öğretmen Adaylarının Alternatif Ölçme-Değerlendirme Yöntemlerini Algılama Düzeyleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 115-128.

- Sarı, H. İ. (2020). Evde kal döneminde uzaktan eğitim: Ölçme ve değerlendirmeyi neden karantinaya almamalıyız? Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi, 3(1), 121-128.
- Serçemeli, M., & Kurnaz, E. (2020). COVID-19 Pandemi Döneminde Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Ve Uzaktan Muhasebe Eğitimine Yönelik Bakış Açıları Üzerine Bir Araştırma. Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi, 4(1), 40-53.
- Seven, M. A., & Engin, A. O. (2008). Öğrenmeyi etkileyen faktörler. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(2), 189-212.
- Şeren, N., Tut, E., & Kesten, A. (2020). Korona Virüs Sürecinde Uzaktan Eğitim: Temel Eğitim Bölümü Öğretim Elemanlarının Görüşleri. Turkish Studies, 15, 6.
- University of Virginia, 2018. <https://education.virginia.edu/news/five-ways-foster-community-distance-education> Erişim Tarihi: 26.02.2021
- Uzoğlu, M. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 9(16), 335-351.
- Ünal, M., & Bulunuz, N. Covid-19 Salgını Döneminde Yürütülen Uzaktan Eğitim Çalışmalarının Öğretmenler Tarafından Değerlendirilmesi Ve Sonraki Sürece İlişkin Öneriler. Milli Eğitim Dergisi, 49(1), 343-369.
- Yıldız, V. A. (2020, September). Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Dönemi Aldıkları Eğitime İlişkin Görüşleri. In Conference Proceeding Book (p. 19). Near East University.
- Yılmaz, E. O., & Aktuğ, S. (2011). Uzaktan eğitimde çevrimiçi ders veren öğretim elemanlarının uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim üzerine görüşleri. M. Akgül vd.(Ed.), Akademik Bilişim, 501-512.
- Yorgancı, S. (2015). Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Yönteminin Öğrencilerin Matematik Başarılarına Etkileri. Kastamonu Eğitim Dergisi, 23(3), 1401-1420.
- YÖK, 2020. Koronavirüs (Covid-19) Bilgilendirme Notu:1 https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/coronavirus_bilgilendirme_1.aspx Erişim Tarihi: 02.03.2021
- Yurtbakan, E., & Akyıldız, S. (2020). Sınıf Öğretmenleri, İlkokul Öğrencileri ve Ebeveynlerin Covid-19 İzolasyon Döneminde Uygulanan Uzaktan Eğitim Faaliyetleri Hakkındaki Görüşleri. Electronic Turkish Studies, 15(6).
- UNESCO. (2020). COVID-19:10 Recommendations to plan distance learning solutions. <https://en.unesco.org/news/covid-19-10-recommendations-plan-distance-learning> Erişim Tarihi: 01.03.2021
- Zorlu, F. (2020). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının İşbirlikli Öğrenme Modelinin Uzaktan Eğitim Ortamlarında Uygulanmasına Yönelik Görüş ve Önerilerinin İncelenmesi. Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 7(14), 219-232.